

Ulukite hoole ja seire

Programmi raames õpitakse paremini tundma, kes on ulukid. Samuti saadakse teada jahimeeste eri rollidest, et nad ei käi ainult jahil, vaid neil on ulukitega seoses mitmeid erinevaid kohustusi. Millised? Miks? Mida see Eesti looduses muudab?

Sihtrühmad: **põhikooli I, II ja III aste** (käsitlused erineva raskusastmega)

Eesmärgid. Programmis osaleja:

- ☐ teab, kes on ulukid
- ☐ tunneb tuntumate ulukite liikumis-, väljaheite-, toitumis- ja muid jälgi
- ☐ teab tuntumate ulukite käitumisharjumusi
- ☐ tajub metsa kui elupaika
- ☐ teab jahimeeste rolli (arvukuse reguleerimine, sh hoole, seire, jaht)
- ☐ väärtustab looduskeskkonda kui loomade elupaiga tähtsust

Õpipädevused: õpipädevus, loodusteaduste ja tehnoloogiate pädevus, kultuuri- ja väärtuspädevus

Seos õppekavaga:

PK Loodusõpetus I kooliaste: Mõõtmise ja võrdlemine. Loodusvaatlused. Loodusnähtused. Organismide mitmekesisus ja elupaigad.

PK Loodusõpetus II kooliaste: Organismide rühmad ja kooselu. Elu mitmekesisus maal. Mets elukeskkonnana. Elukeskkond Eesti.

PK Bioloogia III kooliaste: Selgroogsete loomade tunnused. Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus. Selgroogsete loomade paljunemine. Ökoloogia ja keskkonnakaitse.

Läbiv teema: Keskkond ja jätkusuutlik areng.

Meetodid: paikvaatlused, määramised, kaardistamised, arutelu, rühmatöö.

Juhis õpetajale:

Õpikeskkonna eripära: mets ja lagendik. Olenevalt talvest, tuleb arvestada, et võib olla palju lund või sulalumi.

Riietus mugav ja sobilik looduses liikumiseks. Jalga soojad ja vettpidavad saapad.

Programm ei sobi liikumispuudega õpilastele.

Märksõnad: ulukid, tegevusjäljed, arvukuse reguleerimine

Aeg: **talv**

Kestus: **1,5 – 2,5 h** (oleneb vanuseastmest)

Rühma suurus: maksimaalselt **kuni 24 õpilast + kuni 2 õpetajat**

Hind: **230.- eurot/ 1 rühm**

Korraga saame vastu võtta maksimaalselt 2 rühma.

Läbiviimise koht: Uhe loomasöödaplats ja selle ümbrus

Tegevuste käik

Programm koosneb sissejuhatusest, kahest põhiosast ja kokkuvõtte tegemisest:

- Sissejuhatus, tutvumine, reeglid (10min)

- Ulukite hoole (30-60min, olenevalt vanuseastmest) – esmalt antakse ülevaade Eesti ulukitest. Räägitakse ulukite hoole vajadusest praegu ja kuidas see on varem olnud. Seejärel toimub söödakoha vahetu külastamine ja loomadele sümboolse lisa söögi viimine. Vaadeldakse erinevaid söötmisviise, arutatakse, kas ja millal ulukeid sööta on tarvis? Miks enam ulukeid nii palju ei söödeta nagu vanasti? Miks osadele ulukitele antakse lisa sööta, aga osadele mitte? Arutletakse, kas ja kuidas on see seotud looma kehaehitusega, harjumustega, eluviisidega. Mõtiskletakse, miks inimene üldse metsaelustiku arvukust reguleerib? Kas loodus saaks ise reguleerimisega hakkama?
- Ulukite seire (30-60min, olenevalt vanuseastmest) – esmalt tutvustatakse, mis on uluki seire ja kuidas seda tehakse. Seejärel teostatakse lastega lihtsustatud ja mänguline variant tõelisest uluki seirest (ulukiruudu loendusandkeedi täitmine), lastele jagatakse selleks nii tööleht kui ka lihtsustatud välimäärajad. Osalejad (õpilased) jagatakse kahe-kolmeliikmelisteks rühmadeks. Osalejatele antakse tööleht ja lihtsustatud välimäärajad. Väljavalitud alal (tavaliselt ruut nt 50 x 50 m) reastuvad osalised kindlate vahemaade tagant ruudu algusesse ühele joonele. Seejärel liigutakse ühest ruudu servast teise ehk kammitakse ala läbi. Töölehele märgitakse kõik loomade tegevusjäljed, mida oma teel märgatakse. Tegevuse selgitus:
 - Rühmad paigutatakse seireruudu joonele ca 10 m vahedega.
 - Rühmad liiguvad otse läbi metsa seireruudu lõpuni ja märgivad töölehele kõik loomade tegevusjäljed, mida nad antud alal märkavad.
 - Jälgede määramisel on abiks välimäärajad ja/või juhendaja.
- Ulukiseire kokkuvõtte (10min). Peale nn. ulukiseiret kogunetakse ulukite söötmiskoha juures. Seal uuritakse söömas käinud loomade tegevusjälgi. Iga osaleja tutvustab kokkuvõtvalt, mis tegevusjälgi ta oma teel märkas. Arutletakse, mida võib nende andmete põhjal järeldada.
- Üldkokkuvõtte (10min). Korratakse käsitletud ulukiliigid ja lisa söötmise tingimused. Õpilased loetlevad jahimeeste ülesandeid.

Õpetajad saavad oma õpilasgruppi, võivad soovi korral oma õppegruppi moodustada ning vajadusel assisteerivad grupi haldamisel.

Õppematerjalid ja -vahendid:

- ✓ kirjutusalus ja pliiats
- ✓ tööleht – loendustulemuste aruanne
- ✓ lihtsustatud välimääraja – jäljed (spetsiaalselt programmi jaoks tehtud)
- ✓ välimääraja – väljaheited
- ✓ välimääraja – muud jäljed.

Õppeprogramm viiakse läbi koostöös MTÜ Avatud ja Hoitud Loodusega.

Juhendajad:

Ingrid Kuligina on keskkonnahariduse ja õuesõppeprogramme loonud ja läbi viinud juba 2006. aastast, vahepeal Keskkonnaameti keskkonnahariduse spetsialistina. Ida-Virumaa Keskkonnahariduse Ümarlaua juhtrühma liikmena on ta alati kursis uusimate suundadega. 2011 nimetati ta maakonna aasta koolitajaks, aasta matkategelase tiitli on teeninud kolm korda. Ingrid koolitab ja koolitub pidevalt. Veel on ta nii kultuuri- kui loodusgiid, retkejuht,

piirkonna turismiarendaja, Alutaguse Matkaklubi eestvedaja ning Eesti matkasporti edendaja.

Heldi Aia on keskkonnahariduse ja õuesõppeprogramme läbi viinud juba 2008. aastast. Ta on lastele loodust vahendanud nii Keskkonnaameti keskkonnahariduse spetsialistina kui Mäetaguse Põhikooli loodusainete õpetajana. Heldil on Tallinna Ülikoolist magistrikraad, kuid jätkab pidevalt enda täiendamist erinevatel koolitustel.

Gradislava Juśmanova on hariduselt geograaf, kuid on keskkonnahariduse ja õuesõppeprogramme läbi viinud juba üle tosina aasta. Ta ei puudu üheltki keskkonnahariduse konverentsilt. Gradislaval on suur kogemus matkaalaste laagrite, kokkutulekute ja võistluste korraldamisel ning aastaid koolitas ta matkaringides välja noori auhinnatud matkasportlasteks. Praegu veab ta Kohtla-Järvel mälumänguringi. Lisaks on Gradislava Ida-Virumaa looduse-, ajaloo-, kultuuri-, tööstuspärandi giid.

Aili Reiman on olnud loodusainete õpetaja lausa 16 aastat. Suurt kogemustepagasit on ta siiski pidevalt täiendanud. Oma loodusteaduste bakalaureusekraadile on ta hiljuti juurde läbinud uurimusliku õppe-, muutunud õpikäsitluse ja muutuva õpetaja, suhtlemise ja koostöö ning erivajadustega lastele keskendunud kursuseid. Aili on ka aktiivne liige Eesti Keskkonnahariduse Ühingu.